

Рысь з асабістымі рысамі

Рысь, на самай справе жывёла скрытная і асцярожная, у апошні час быццам апынулася ў святле сафітаў. Пачалося ўсё з таго, што ў інтэрнэце з'явілася фотакопія ліста Мінлясгаса з яго перапіскай з Саўмінам. Грамадскасць зачэпілася за некалькі фраз, у прыватнасці пра тое, каб уключыць гэтую жывёлу ў нарміруемыя паляўнічыя віды, а таксама пра тое, каб выкрасліць яе з Чырвонай кнігі. Адразу ж пачаўся збор петыцый з патрабаваннем захаваць гэтую грозную і гордую кошку. У яе падтрымку нават сабралі больш за 4000 подпісаў. Няўжо і сапраўды жывёле, якая знаходзіцца пад асаблівай аховай амаль 40 гадоў, маюць намер надаць іншы статус? Карэспандэнты «Р» паспрабавалі расставіць усе кропкі над «і» ў гэтым пытанні.

Падлічым - будзем ведаць

Першы намеснік міністра лясной гаспадаркі Валянцін, Шатраўка ахвотна пагадзіўся патлумачыць стан спраў. Паводле яго слоў, сёння няма аб'ектыўных дадзеных па шэрагу жывёл, якія занесены ў Чырвоную кнігу, — рысі, мядзведзю, барсуку.

— Па заканадаў-стве займаецца маніторынгам валянцін павінна Акадэмія навук. Але ім на гэты год на такія мэты вылучылі цэлыя 7000 рублёў — можна ўявіць, што за гэтыя грошы можна зрабіць. Вось і выходзіць, што поўных звестак па колькасці рэдкіх жывёл у апошнія 10 гадоў мы практычна не маем. Таму мы прапанавалі перавесці рысь у нарміруемыя віды паляўнічых жывёл, каб нармальна правесці яе ўлік і ў далейшым выкарыстоўваць гэтую інфармацыю для прыняцця рашэнняў. Падкрэслію: гаворка не ідзе пра тое, каб дазволіць паляванне на рэдкага зверу.

Дарэчы, паводле статсправаздачнасці, у Беларусі жыве 430 асобін чырвонакніжнай дзікай кошкі. У той жа час паляванне карыстальнікамі ў канцы вясны паведамлілі, што ўбачылі болей за

800 жывёл. На іх думку, папуляцыя расце, адпаведна месцамі павялічваецца і нагрузка на паляўнічыя гаспадаркі. Мяркуюць самі: каб наесціся, рысь у дзень павінна спажываць 1—3 кілаграмы мяса, апетыт у галоднага драпежніка можа патрабаваць да 6 кіло ежы. Але атрымліваецца, усе нараканні галаслоўныя, пакуль назіранні разыходзяцца з высновамі навукоўцаў. Першы намеснік міністра тлумачыць:

— Пытанне з рыссю ў канцы жніўня было разгледжана на каардынацыйным савеце Мінлясгаса, агучаныя ідэі мы накіравалі ва Урад. Акрамя таго, мы прапанавалі вывучыць сітуацыю з рыссю ў Прыбалтыцы, дзе яна таксама ў Чырвонай кнізе, але там вядзецца яе адстрэл. Усе прапановы прынятыя. Ёсць даручэнне Саўміна распрацаваць нарматыўную шатраўка. базу па правядзенні ўліку і да красавіка яго правееці. А па выніку ўжо і зробім усе высновы.

Таямніцы вялікай кошкі

— Няўжо 800 асобін? Адкуль бяруцца такія лічбы? — задаецца пытаннем начальнік упраўлення біялагічнай і ландшафтнай разнастайнасці Мінпрыроды Мікалай Свідзінскі. — Так, у апошні час сталі частымі сустрэчы рысі і з паляўнічымі, і з грыбнікамі. Але ці азначае гэта, што жывёл стала больш? А можа, проста сам чалавек паглыбіўся ў лес?

Справа ў тым, што рысь — істота асцярожная, а таму сама да чалавека не пойдзе. Калі жывёлу ўчулі сабакі, паляваць на яе вельмі лёгка: як і любая кошка, рысь залазіць на дрэва і становіцца лёгкай здабычай для браканьераў. Так што калі дазваляць паляванне, рысь можа вельмі пацярпець. Псторыя такія выпадкі добра памятае. Яшчэ ў пасляваенныя гады рысь нароўні з ваўком актыўна знішчалі. Колькасць «адрэгулявалі» да такога стану, што давялося ўключыць яе ў Чырвоную кнігу.

Але нават калі павелічэнне пагалоўя рысі і адбылося, то наколькі значнае? На чвэрць, на палову або ўдвая? Цікава, што,

на думку навукоўцаў, толькі пры павелічэнні пагалоўя рысі да 1500 асобін можна будзе заяўляць аб змене яе статусу. Але, хутчэй за ўсё, аб кратным павелічэнні гаварыць не даводзіцца, мяркуе Мікалай Свідзінскі.

— Канешне, больш дакладныя лічбы назаве ўлік. НПЦ па біярэсурсах Нацыянальнай акадэміі навук дапамогуць паляўнічыя, паляванне-карыстальнікі і зацікаўленыя грамадзяне. Тады мы зможам прааналізаваць інфармацыю і сказаць з поўнай упэўненасцю, ці вырасла колькасць асобін гэтай лясной кошкі, і калі так, то наколькі, а таксама падлічым, дзе рысь пераважна жыве. Пакуль мы ведаем, што яна ёсць на Міншчыне, на Віцебшчыне, часткова ў Гродзенскай вобласці. Аб паўсюдным рассяленні віду я б не казаў — не кожнае месца яму падыходзіць.

Улік, на думку спецыяліста, лепей праводзіць зімой — у актыўную фазу жыцця вялікай кошкі. Ды і снег дазваляе ўбачыць шмат слядоў. Але проста падлічыць колькасць асобін або скарыстаць анкетна-апытальны метадаў бышо б няправільна. Варта метадыкі аб'яднаць, перакананы Мікалай Свідзінскі. Толькі супастаўленне гэтых дадзеных дасць больш дакладны вынік. Колькі часу на тэта трэба? Адным сезонам сапраўды не абысціся, кажуць спецыялісты. Спатрэбіцца 2—3 гады, каб ацэнка была аб'ектыўнай.

Ёсць сумневы ў экалагаў і наконт таго, наколькі вялікую шкоду можа нанесці прыродзе рост пагалоўя рысі. Ці пачала лясная кошка паляваць на капітных і птушак? Доказаў гэтаму пакуль няма, падкрэслівае Мікалай Свідзінскі.

— Казулі ў прынцыпе вельмі пластычны від. Ці такую ўжо вялікую шкоду ім можа нанесці рысь? Ёсць пытанне. Тым больш, па статыстыцы, у апошнія гады колькасць казуль, наадварот, у краіне расце. Так, рысь не шукае складаных шляхоў. Яна можа забегчы ў вальерную гаспадарку і задраць казулю. Тут жывёлы знаходзяцца ў абмежаванай прасторы, колькасць іх вялікая, так што і паляванне праходзіць прасцей.

Рысь па прыкладзе зубра

Дык, можа быць, абысціся з рыссю так, як калісьці з зубрам, якому надалі бінарны статус? Гэтазначыць,

дазволілі выбракоўваць хворых і старых асобін. Тут погляды леснікоў і экалагаў пакуль адрозніваюцца. Напрыклад, на думку дырэктара Рэспубліканскага ландшафтнага заказніка «Налібоцкі» Васіля Туркова, лепшая ахова прыроды — рацыянальнае выкарыстанне яе рэсурсаў.

— Прыклад зубра, які атрымаў бінарны статус, досыць паспяховы. Тэты від не толькі змаглі аднавіць з нуля за 60 гадоў, але і з дапамогай выбракоўвання хворых і старых асобін яго відавочна здаравілі.

У Мікалая Свідзінскага ёсць сумневы адносна таго, што параўноўваць зубра і рысь карэк-тна.

— Калі ў статку зуброў хворыя асобіны бачныя адразу, з рыссю будзе складаней. Гэта-тыповы прадстаўнік сямейства каціных, які не жыве зграямі. Складана будзе ацаніць статус той ці іншай асобіны. Акрамя таго, практычна ва ўсіх нашых суседзяў рысь — ахоўны від. За выключэннем хіба што Латвіі, дзе ён падлягае рэгуляванню. Таму рашэнне павінна быць узважаным.

Вера АРТЭАГА

Источник: Рэспубліка. – 2019. – 24 верасня (№ 179). – С. 12.